

Sharia? No pasarán!

WAAROM SHARIA EN ONZE RECHTSSTAAT ONVERZOENBAAR EN INCOMPATIBEL ZIJN

Goede duiding bestaat uit een genuanceerde weergave van alle stemmen in een bepaald debat. Met dat credo in het achterhoofd publiceerden we in De Geus van mei 2017 het artikel *Islamitisch Recht*. Hierin ondernamen wetenschappers Werner de Saeger (ULB/Oxford) en Karen Meerschaut (VUB) een poging om vijf 'hardnekkige mythes' over de sharia te corrigeren, om zo wat zij 'een beperkte beeldvorming' noemen tegen te gaan. Eddy Bonte, publicist en vrijdenker pur sang, reageert met klem. Hoewel hij toegeeft dat het artikel niet helemaal zonder verdienste is, waarschuwt Bonte dat een dergelijke vergoelijking de deur op een kier zet naar de acceptatie van een parallel rechtssysteem, zoals bijvoorbeeld de shariaraden die ze in het Verenigd Koninkrijk kennen. No pasarán! Zelfs in de uiterst verlichte lezing van de sharia zoals die in het geviseerde artikel naar voren werd gebracht, kan er van compatibiliteit met of complementariteit aan ons rechtssysteem geen sprake zijn.

GEEN HUWELIJK, ZELFS GEEN LAT-RELATIE

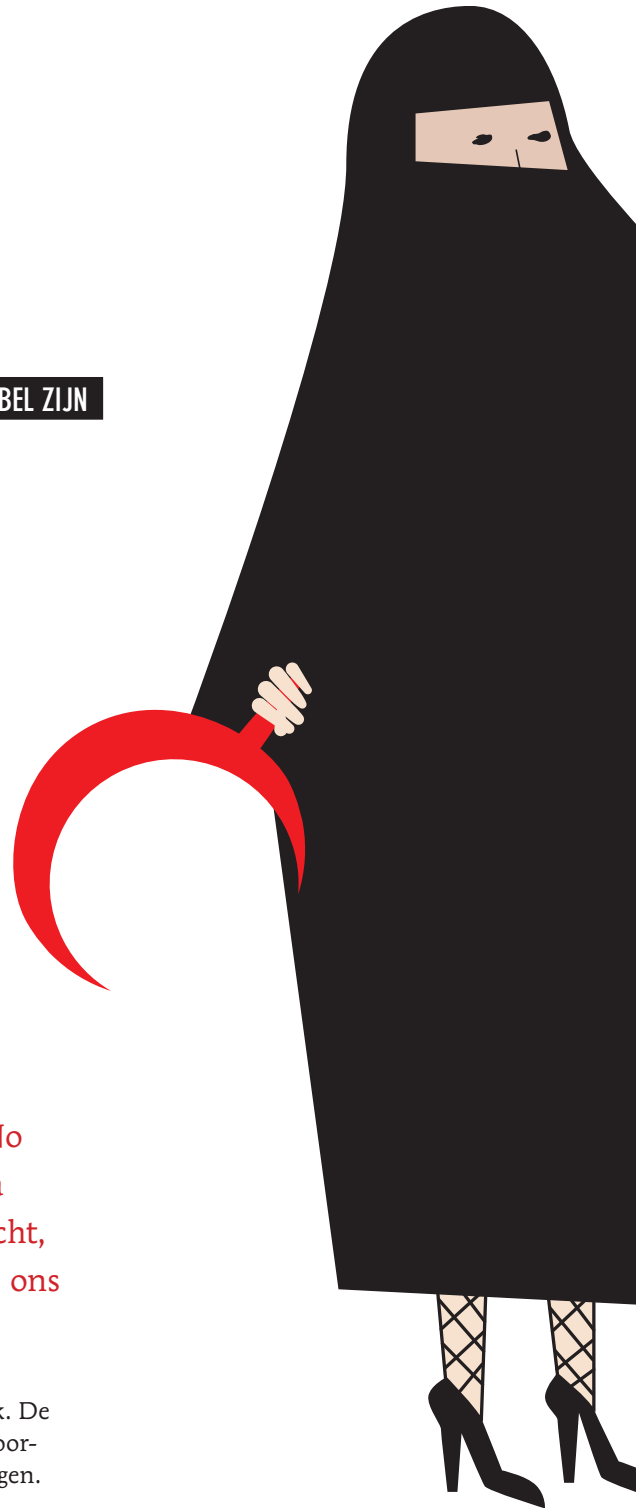
Laten we kort terugkeren naar het artikel *Islamitisch recht* (De Geus van mei 2017). Gezien de 'negatieve beeldvorming' en de 'foute informatie', pleiten prof. Werner de Saeger en dr. Karen Meerschaut voor een 'verheldering' van en een 'discussie' over de sharia, ook omdat een en ander leidt tot 'meer vijandigheid tegenover de moslims'. Ze wensen een 'ander geluid' te laten horen door 'de vijf meest gehoorde mythes over de sharia te ontcrachten'. De ondertitel, *Een pleidooi voor een historische en contextuele*

kijk, verduidelijkt de methodiek. De auteurs zoeken de bron op, de oorspronkelijke en ideële bedoelingen.

De sharia is de goddelijke wet en derhalve speelt de mens een ondergeschikte, nederige rol

Uitspraken en praktijken worden in een 'bredere context' geplaatst om ze te relativeren en op te waarderen. De eindconclusie luidt: 'De islamitische rechtstraditie is niet per definitie in-

compatibel met hedendaagse noties van liberale rechten, met inbegrip van de gelijkwaardigheid tussen man en vrouw.' Zo wordt gewezen op een 'feministische' opvatting over seksuele intimiteit, de 'extreem zware bewijslast' voor fysieke straffen en de vele

elkaar tegengestelde systemen. Ons recht is des mensen en richt zich tot de burger. De sharia bezit een goddelijke natuur en bekommert zich uitsluitend om de gelovige. Bovendien moeten we ons hoeden voor elke opening naar het introduceren van een parallel rechtssysteem, vooral omdat het bestaan van twee rechtssystemen de gelijkheid onder burgers onderuit haalt en de moslims enkel verder kan isoleren.

In ons systeem dienen mensen zich tegenover elkaar te verantwoorden, op basis van een recht dat door mensen wordt gemaakt en uitgevoerd

MENSELIJK VERSUS GODDELIJK

Als gevolg van vele eeuwen strijd en spanningen tussen klassen, standen en religies, werd hier een recht ontwikkeld dat een fundamenteel concept van ons type samenleving schraagt: de gelijkheid. Hoe onvolmaakt ons recht ook moge zijn, de idee dat iedereen in principe gelijk is voor de wet was en blijft revolutionair. Aanklachten tegen klassenjustitie, repressie en willekeur, tonen aan hoe sterk we begaan zijn met de correcte toepassing van het gelijkheidsprincipe. Ons recht als emanatie van het gelijkheidsprincipe, is overigens bedoeld als een bijsturing van dat andere fundament: de vrijheid. Zoals de gewezen Franse minister Jean-Pierre Chevènement het ooit uitdrukte: *'La loi nous protège du jungle.'*

De sharia spreekt niet tot allen, maar enkel tot de moslims

De sharia daarentegen spreekt niet tot allen, maar enkel tot de moslims. Bovendien is het niet begaan met juridische gelijkheid onder mensen, maar met de verantwoording tegenover hun god. De sharia is namelijk de godde-

lijke wet en derhalve speelt de mens een ondergeschikte, nederige rol: het woord Gods interpreteren. Zoals de auteurs het stellen: het islamitisch recht ofte *fiqh*, zeg maar de feitelijke rechtspraak, '[is] slechts het product van de menselijke poging om het goddelijke ideaal te vatten.'

Hier wordt een eerste scheidingslijn duidelijk: ons recht is des mensen, de sharia is goddelijk.

Dat heeft zo zijn gevolgen. In ons systeem dienen mensen zich tegenover elkaar te verantwoorden, op basis van een recht dat door mensen wordt gemaakt en uitgevoerd. In de sharia verantwoorden gelovigen zich tegenover God op basis van de interpretatie van diens woord.

BURGER VERSUS GELOVIGE

Ons recht schraagt nog een fundament van ons type samenleving: de burger. Wij zijn gelijk voor de wet als burger, wat inhoudt dat abstractie moet worden gemaakt van status, afkomst, geslacht, geloof, enzovoorts. Die abstractie vormt overigens het uitgangspunt van de mensenrechten. Het concept 'gelijkheid onder burgers', heeft een evolutief karakter. Oorspronkelijk betrof het enkel de entiteit van een politiek systeem. Het algemeen enkelvoudig stemrecht betekende niettemin een revolutie, omdat het iedereen, los van rijkdom, afkomst of geloof, herleidde tot diezelfde burger. Daarna volgden sociale rechten. Het stakingsrecht corrigeert ongelijke machtsverdeling op economisch-financieel vlak, veralgemeend onderwijs beoogt meer kansgelijkheid. In derde instantie, werd de ongelijkheid qua geslacht en persoonlijke voorkeuren en kenmerken weggewerkt. Zo kreeg ook de vrouw stemrecht en mogen homo's niet om hun seksuele geaardheid worden gediscrimineerd.

Het concept 'gelijk voor de wet als burger' evolueert omdat het des mensen is. Burgers beslechten de zaak, soms in onderhandeling, even vaak na langdurige strijd. Ook hier bewijst het protest tegen de tekortkomingen hoeveel belang wordt gehecht aan een

Hoewel de scheiding tussen kerk en staat veel grijze zones telt, hebben de gevestigde godsdiensten het principe ervan aanvaard. Er is echter niet veel nodig om de vlam in de pan te doen slaan en de klok terug te draaien. Eén godsdienst toelaten om ook recht te spreken, bijvoorbeeld.

interpretatiemogelijkheden van de *fiqh*, de rechtspraak zeg maar.

Hoewel de bijdrage op zich boeit en verheldert, is deze conclusie naast de kwestie. Ons rechtssysteem en de sharia zijn wél incompatibel. Het gaat immers om twee verschillende, aan

juiste toepassing van het burgerschap. De boodschap van het oproer in de Parijse *banlieus* luidde ten gronde: behandel ons als alle andere *citoyens*, want we zijn allemaal kinderen van dezelfde republiek.

Als gevolg van vele eeuwen strijd en spanningen tussen klassen, standen en religies, werd hier een recht ontwikkeld dat een fundamenteel concept van ons type samenleving schraagt: de gelijkheid

Ook hier vertrekt de sharia van een totaal ander, tegengesteld uitgangspunt. Als Gods wet, wordt de sharia logischerwijs enkel toegepast in een samenleving van gelovigen – niet van burgers die er verschillende politieke of religieuze beschouwingen op na kunnen houden. Samenleving en geloof vallen samen, evenals de gelovige en zijn geloof. Was dat niet zo, dan zouden moslims er geen behoefte aan hebben om hier voor de sharia te pleiten, maar zouden zij een beroep doen op het vigerende rechtssysteem – dat zij dan ook aan kritiek zouden kunnen onderwerpen. Welteverstaan als burger, niet als gelovige.

Wrede passages uit de Bijbel aanhalen om de mythe over fysieke straffen in de sharia te ontcrachten, komt neer op een zwakgebod

Hier tekent zich een tweede scheidingslijn af: de burger versus de gelovige. De burger kan er religieuze opvattingen opna houden, maar die mogen zijn burgerschap niet in de weg staan. Hieruit volgt dan ook de ‘scheiding tussen kerk en staat’: het is de burger die bestuurt, niet zijn religie. De gelovige daarentegen, dient het pad van de sharia te volgen. Het burgerschap krijgt dan vanzelf een

tweederangsrol toe toegewezen. Deze hiërarchie verklaart waarom moslims van bij ons een pleidooi houden voor de sharia. Bij wijze van parafrasering: zij zijn kinderen van God, niet van de republiek.

RECHT OF MORAAAL

De auteurs benaderen het recht als een aspect van zingeving, maar verwarren continu recht en moraal. Als ‘juridisch raamwerk van de islam’, betekent de koppeling van ons recht aan de sharia dan ook de koppeling aan de moraal van de islam. Eigenlijk is dat logisch: de islam stuurt alle sectoren van de maatschappij (inclusief tijdsindeling, kunst, onderwijs en wetenschap), en schrijft ook het dagelijks leven voor, zoals seksualiteit, de relatie man-vrouw, eten, drinken en kledij. De sharia is meer moraal dan recht, wat al blijkt uit de betekenis alleen: ‘het pad dat moet gevolgd worden’. De dichotomie ‘halal / haram’ (goed / kwaad) mag dan een versimpelde interpretatie voorstellen, ze illustreert onomstotelijk het moreel beginsel. God spreekt geen recht. In plaats daarvan, spreekt hij één keer en oordeelt daarna één keer, met name wanneer hij bij het Laatste Oordeel optreedt als rechter en partij. Dat oordeel kan moeilijk als een toepassing van recht worden beschouwd, aangezien hiermee het einde van de wereld en de mensen wordt ingeluid. Vandaar dat men kan zeggen: Gods woord is.

Dat de moraal bepaalt, blijkt uit de (helaas zeer schaarse) voorbeelden die de auteurs geven. Zo beschikken mannen en vrouwen over gelijkwaardige rechten inzake ‘seksuele intimiteit’. Hieruit blijkt vooreerst dat het islamitisch recht, in lijn met de islam, zich inlaat met alle kanten van het privéleven, tot en met de seksuele intimiteit. Er blijkt bovendien uit dat de moraal van minimalistische aard is, namelijk die van verboden en voorschriften. Deze gelijkwaardigheid is niet het resultaat van debat of strijd, maar is afgekondigd door *fiqh*-geleerden.

Natuurlijk is ons recht beïnvloed door morele principes, maar het is niet de

emanatie van een moraal. Pogingen om de christelijke achtergrond van onze samenlevingen in de Europese grondwet in te schrijven, werden terecht geweerd teneinde de gelijkheid van alle burgers voor de wet te vrijwaren.

Wie ‘a’ zegt, moet ook ‘b’ zeggen: moslims die het juiste pad van hun godsdienst willen bewandelen in een seculier bestel zoals het onze, kunnen niet anders dan morele eisen stellen. Thema’s als de hoofddoek aan het loket, halalvoedsel op school, gebedsruimten op het werk en bidden in de openbare ruimte, zijn schermutselingen, voorbodes van wat de aanvaarding van de sharia, hoe gedeeltelijk ook, wel teweeg moet brengen. Tenzij de moslims zich in de comfortzone van getto’s terugtrekken.

Hier verschijnt een derde scheidingslijn: ons recht is wel beïnvloed door zingeving, zoals elke grondwet bewijst, maar de sharia draait in wezen om moraal, te weten leven volgens de geboden en verboden van God.

Welke sharia we hier ook zouden toelaten, weze het de meest vredelievende gebaseerd op *wisdom and the welfare of the people*, we creëren daardoor twee soorten burgers: de moslims en alle anderen; zij die rekenschap afleggen tegenover hun god en zij die zich verantwoorden tegenover medeburgers

NIET INCOMPATIBEL

Het verbaast dan ook niet dat de Saeger en Meerschaut deze bijzonder voorzichtige, deels geforceerde conclusie trekken: ‘De islamitische rechtstraditie is niet per definitie incompatibel met hedendaagse noties van liberale rechten, met inbegrip van

de gelijkwaardigheid tussen man en vrouw.' Het islamitisch recht, toch het onderwerp van hun artikel, wordt hier versmald tot 'rechtstraditie', terwijl het onze wordt verengd tot 'noties'. Voeg daar de dubbele relativering 'niet per definitie incompatibel' aan toe en de Saeger en Meerschaut bewandelen een wel bijzonder smal pad. En dat blijkt.

Wie de sharia aan ons rechtssysteem wil koppelen, moet bereid zijn om de 'scheiding tussen kerk en staat' en de notie 'publieke ruimte' op te geven, aangezien de overheid hier uitdrukkelijk bevoegdheden afstaat.

Wrede passages uit de Bijbel aanhalen om de mythe over fysieke straffen in de sharia te ontkrachten, komt neer op een zwakgebod. Maleisië lijkt me echt geen voorbeeldige casus: de shariawetten werden wel aangenomen door het parlement, maar we spreken dan ook over een moslimland. Verder is het demagogisch te suggereren dat het prekoloniale onderscheid tussen 'shariah' (de wet) en 'siyasa' (het bestuur) lijkt op ons systeem van scheiding der machten, want we spreken over moslimlanden waar geloof en samenleving hoe dan ook samenvallen.

Het is bovendien nogal logisch, en daarom nietszeggend, dat in de sharia 'niet incompatibele' elementen te vinden zijn, want we vinden die natuurlijk evengoed in talloze andere rechtssystemen.

Maar eigenlijk doet het er niet toe in welke mate de sharia niet incompatibel zou zijn met ons rechtssysteem, omdat het er zich per definitie buiten plaatst. Welke sharia we hier ook zouden toelaten, weze het de meest vredelievende gebaseerd op *wisdom and the welfare of the people*, we creëren daardoor twee soorten burgers:

de moslims en alle anderen; zij die rekenschap afleggen tegenover hun god en zij die zich verantwoorden tegenover medeburgers; zij die het geloof scheiden van het bestuur van de samenleving en zij die geloof en samenleving laten samenvallen.

Meer nog: het plaatst de moslims in een schizofrene situatie. In de veronderstelling dat de sharia als aanvulling of partiële vervanging van ons recht is bedoeld, zullen moslims zich in geval van haram in twee hoedanigheden voor twee rechtssystemen moeten verantwoorden, bijvoorbeeld als overspelige tegenover de sharia en als fraudeur tegenover een burgerlijke rechtbank. Het goede doen echter (halal), kan enkel binnen hun geloof. De auteurs zeggen vijf mythes te willen ontkrachten, omdat die tot 'een toename van vijandigheid jegens de moslims' leiden. Welnu, door de sharia te koppelen aan ons rechtssysteem, worden de moslims nog meer op zichzelf teruggeworpen. Zij zijn dan gedoemd om zich als deelburgers in deze samenleving te gedragen.

De auteurs stippen aan dat ook veel moslims niet bepaald een grondige kennis van de sharia of het islamitisch recht bezitten. Vooraleer de sharia hier in overweging te nemen, dient men zich af te vragen hoe aan die onwetendheid kan worden verholpen, hoe men ervoor kan zorgen dat de *fiqh* die onze auteurs voor ogen hebben als voorbeeld zou dienen – en niet de vele gecorrumpeerde varianten die ze afwijzen.

Het bestaan van twee parallele systemen moet worden afgewezen in naam van de gelijkheid van de burger alleen al.

Verder spreekt het vanzelf dat ook alle andere gelovigen moet worden toegestaan om zich te beroepen op hun recht als woord van God. Hoewel de scheiding tussen kerk en staat veel grijze zones telt, hebben de gevestigde godsdiensten het principe ervan aan-

vaard. Er is echter niet veel nodig om de vlam in de pan te doen slaan en de klok terug te draaien. Eén godsdienst toelaten om ook recht te spreken, bijvoorbeeld. Vlaanderen heeft enige ervaring met twee parallele rechtssystemen. Herinner u de 'deontologische kamers' van het katholiek onderwijs. Wie de sharia aan ons rechtssysteem wil koppelen, moet bereid zijn om de 'scheiding tussen kerk en staat' en de notie 'publieke ruimte' op te geven, aangezien de overheid hier uitdrukkelijk bevoegdheden afstaat.

TOT SLOT

We zouden ook zo kunnen concluderen: als de sharia 'niet per definitie incompatibel' is met bepaalde 'noties' van ons recht, laat die elementen dan toch gewoon 'compatibel' zijn. Het bestaan van twee parallele systemen moet worden afgewezen in naam van de gelijkheid van de burger alleen al.

Want laten we wel wezen: als God al heeft gesproken, dan sprak hij wel degelijk tot mensen die beweren hem te hebben gehoord en zijn het wel degelijk mensen die zijn woord verklaren voor hun medemensen. Rijst dus de vraag met wie wij eigenlijk spreken in deze, de reële wereld. Rijst dus de vraag in wiens naam zij spreken, aangenomen dat wij, vrijzinnigen, het woord Gods niet aannemen, noch voor onze moraal, noch voor ons recht.

Eddy Bonte